

Департамент інформаційної діяльності, культури,
національностей та релігій Хмельницької облдержадміністрації
Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

**Науково-дослідна робота
в бібліотеках Хмельниччини**

Вип. 17

Хмельницький
2022

УДК 027.53 : 001.89 (477.43) (062.552) «2021»
НЗ4

Науково-дослідна робота в бібліотеках Хмельниччини.
Вип. 17 : електрон. вид. / Департамент інформаційної діяльності,
культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.;
Хмельниц. ОУНБ; уклад. Т. В. Грудецька. – Хмельницький,
2022. – 48 с.

Видання висвітлює результати науково-дослідної роботи
Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки та
публічних бібліотек області протягом 2021 року.

Друкується за рішенням редакційно-видавничої ради
Хмельницької ОУНБ, протокол № 2 від 29.06.2022 р.

Укладач: *Грудецька Т. В.*

Рецензент: *Маковська В. В.*

Відповідальна за випуск: *Чабан К. А.*

Вступ

Науково-дослідна робота – важлива ланка діяльності бібліотеки. Адже саме від неї залежить розвиток та вдосконалення роботи закладу, підвищення його ролі в інформаційному та культурному середовищі громади.

Видання висвітлює результати науково-дослідної роботи, яка проводилася у 2021 році Хмельницькою обласною універсальною науковою бібліотекою та публічними бібліотеками територіальних громад Хмельниччини. Загалом проведено 64 дослідження

(<http://ounb.km.ua/biblio/soc/index.php>).

Найзручнішим способом заповнення та обробки анкет під час досліджень є електронні форми, зокрема бібліотеки області використовують «Google Forms» – програма адміністрування опитувань, що входить до складу безкоштовного вебпакета редакторів документів Google. Опитування, анкетування користувачів також проводяться через Viber-, Telegram-групи, email-розсилку та у соціальних мережах.

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека, як центр науково-дослідної роботи в бібліотечній галузі регіону, вивчає та прогнозує стратегію якісного бібліотечного обслуговування для покращення системи надання послуг відвідувачам бібліотек та введення в практику інноваційних процесів роботи; бере участь у Всеукраїнських дослідженнях. Зокрема, у 2021 році бібліотека взяла участь в науковому дослідженні Національної історичної бібліотеки України «**Красзнавчі ресурси бібліотек України як підґрунтя для розвитку місцевого туризму**», дослідженні Національної

бібліотеки України імені Ярослава Мудрого **«Роль публічних бібліотек у промоції читання»**, електронному опитуванні Державної установи «Український інститут книги» щодо наявності автоматизованих бібліотечних інформаційних систем (АБІС) в публічних бібліотеках України та у 5-му сезоні книжкової премії «Еспресо. Вибір читачів 2021» телеканалу «ЕСПРЕСО» та ГО «ДЕМФОРУМ».

Протягом 2021 року обласною бібліотекою проведені **обласні дослідження**: «Бібліотека громади: точки взаємодії, грані співпраці» (с. 5), «Дистанційне інформаційно-бібліотечне обслуговування користувачів: нові форми та методи» (с. 13), «Краща книга Хмельниччини – 2020» (с. 20); 4 щоквартальні маркетингові розвідки «Стан інформатизації бібліотек області» (с. 34); 3 щоквартальні моніторинги: «Підвищення кваліфікації бібліотечних спеціалістів області» (в рамках діяльності онлайн-клубу «Суч@сний методист»); моніторинг «Аналіз даних електронної системи моніторингу в публічних бібліотеках».

За результатами зібраних матеріалів підготовлено статистичні таблиці, аналітичні записки і рекомендації, які використовуються при плануванні роботи та для покращення рівня обслуговування мешканців територіальних громад області публічними бібліотеками.

Повні тексти досліджень представлені на вебсайті Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки в розділі «Бібліотекаряю», сторінка «Соціологічні дослідження» (<https://bit.ly/3doEwIh>).

Обласні дослідження

«Бібліотека громади: точки взаємодії, грані співпраці» (http://ounb.km.ua/biblio/soc/2021_06_02_3_1.pdf)

Мета – дослідити відповідність можливостей публічних бібліотек Хмельницької області потребам громади, стану закладів, вивчення потенціалу закладів та його застосування.

Завдання дослідження:

- вивчити стан бібліотек в громадах на сьогодні, які є проблеми та потреби;
- визначити доступність бібліотеки у громадах;
- вивчити стан інформатизації бібліотеки та надання нею інноваційних послуг громаді;
- дослідити результати співпраці бібліотек з культурними, освітніми закладами своєї громади, владою, бізнесом, структурами агропромислового комплексу;
- дізнатися чи залучають бібліотеки громад додаткове фінансування і які шляхи для цього використовують;
- розробити рекомендації щодо розвитку бібліотек громад, організації методичної роботи таким чином, щоб вирішити проблемні питання стосовно бібліотечно-бібліографічних компетентностей працівників бібліотек.

Об'єктом дослідження стали працівники бібліотек громад Хмельниччини.

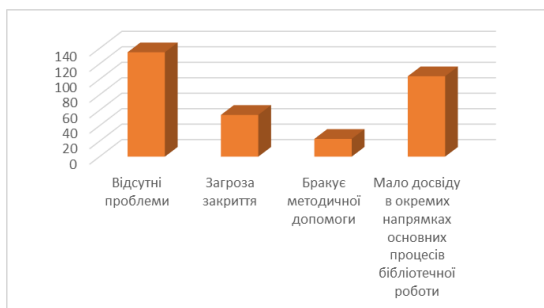
Предметом дослідження були потреби бібліотек громад у покращенні бібліотечного обслуговування та підвищення бібліотечно-бібліографічних компетентностей працівників.

Дослідження було проведене за допомогою програми Google Forms в Інтернет-середовищі, в якому взяли участь 366 працівників бібліотек територіальних громад області.

Анкети респондентів проаналізовані за трьома типами закладів: центральна бібліотека громади – 23 (6 %); міська бібліотека – 29 (8 %); сільська бібліотека – 314 (86 %).

В результаті дослідження важливо було дізнатися **проблемні питання, які мають бібліотеки громад у зв'язку з територіальним поділом.** 135 (37 %) опитаних відповіли, що у

них відсутні проблемні питання стосовно бібліотечної роботи. Про загрозу закриття бібліотеки зазначили 54 (15 %) респонденти. Ще два респонденти вказали на загрозу зменшення мережі бібліотек та скорочення штату працівників. 23 (6 %) опитаних бібліотечних працівники зазначили про брак методичної допомоги. Мало досвіду в окремих напрямках основних процесів бібліотечної роботи у 104 (28 %) опитаних.

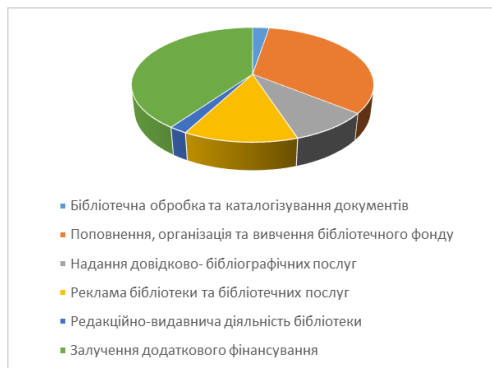

Мал. 1. Проблемні питання стосовно бібліотечної роботи

Серед інших відповідей було: бібліотека нещодавно приєдналася до громади, відсутнє опалення, недостатнє фінансування, відсутність комп'ютерного обладнання та підключення до Інтернету, потреба приміщення в ремонті, недостатнє надходження нової літератури до бібліотечних фондів та відсутність підписки на періодичні видання, потреба працівника в переведенні на повну ставку.

На питання **«Яким основним процесам бібліотечної роботи, на вашу думку, слід приділити більше уваги відповідно до потреб громади?»** респонденти мали можливість обрати декілька відповідей. Із запропонованих варіантів 275 (75 %) опитаних обрали, що більше уваги у бібліотечній роботі слід звернути на залучення додаткового фінансування. 227 (62 %) респондентів визнали, що більше уваги потрібно приділити поповненню, організації та вивченню бібліотечного фонду. 88 (24 %) вважають, що важлива реклама бібліотеки та бібліотечних послуг. 63 (17 %) респонденти відповіли, що потрібно приділити більше уваги наданню довідково-

бібліографічних послуг. 18 (5 %) обрали відповідь щодо важливості правильної бібліотечної обробки та каталогізування документів. 14 (4 %) опитаних зазначили, що їх користувачі потребують більше видавничої бібліотечної продукції. Серед інших відповідей респонденти вказали, що населення громад потребує навичок цифрової грамотності.

Мал. 2. Процеси бібліотечної роботи

На питання **«Чи здійснюється фінансування з бюджету громади на покращення матеріально-технічної бази?»** 109 (30 %) респондентів дали позитивну відповідь, 257 (70 %) відповіли, що на покращення матеріально-технічної бази кошти не виділяються. Серед респондентів, які відповіли «так» було уточнююче питання: **«Як саме місцева влада сприяє покращенню матеріально-технічного оснащення бібліотеки?»**. За результатами відповідей стало відомо, що найчастіше місцева влада допомагає бібліотекам з ремонтом приміщення (34 відповіді), підключенням та оплатою послуг мережі Інтернет (10 відповідей), придбанням комп'ютерної техніки (17 відповідей), придбанням меблів (12), канцелярії (10), заміною вікон (8), зроблено опалення (5) та інше. Щодо стану матеріально-технічної бази бібліотеки на сьогодні, респонденти дали наступні відповіді: потреба в комп'ютерній техніці та доступі до Інтернету – 150 (41 %), потреба в оновленні спеціалізованих меблів та бібліотечної техніки – 135 (37 %),

бібліотека потребує капітального ремонту – 35 (9 %), бібліотека усім потрібним укомплектована – 20 (5 %), аварійний стан бібліотеки – 2 (0,5 %).

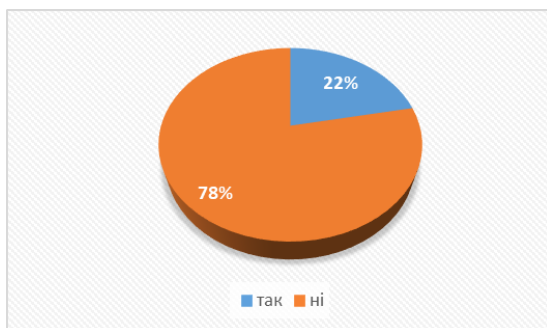
В рамках дослідження важливо було проаналізувати чи мають бібліотеки комп'ютерну техніку і, якщо так, які саме **інтернет-послуги** надають населенню у своїх громадах. 161 (44 %) респондент відповів, що заклади мають комп'ютерну техніку, не мають – 205 (56 %). 3 % опитаних вказали, що немає підключення до мережі Інтернет. Серед тих респондентів, які відповіли, що їх бібліотеки мають комп'ютери з доступом до Інтернету, надаються наступні послуги: пошукова інформаційна діяльність – 140 (38 %); спілкування через комунікаційні онлайн-платформи (Skype, Zoom) – 114 (31 %); реєстрація на інтернет-ресурсах, створення електронної пошти – 87 (24 %); підвищення комп'ютерної грамотності (курси, консультації) – 79 (21,5 %); організація онлайн-переглядів – 78 (21 %); створення віртуальних виставок – 77 (21 %); допомога у здійсненні онлайн-платежів – 76 (21 %); пошук роботи – 69 (19 %); онлайн-послуги (реєстрація на ЗНО, запис до лікаря тощо) – 53 (14 %); створення інтернет-екскурсій – 53 (14 %); електронна доставка документів – 42 (11 %); дистанційне навчання – 39 (10,6 %); реалізація товарів та послуг місцевих підприємців – 8 (2 %).

Мал. 3. Інтернет-послуги, які надає бібліотека

У зв'язку з глобальною цифровізацією українського суспільства та активною роботою у цьому напрямку

Міністерства цифрової трансформації, бібліотеки також підключаються до цих ініціатив та стають хабами цифрової освіти. Серед опитаних респондентів 80 (22 %) відмітили, що їх бібліотеки є **хабом цифрової освіти в рамках проєкту «Дія. Цифрова освіта»**. За час дії проєкту (січень 2020 року) та активної його популяризації, в тому числі і обласною науковою бібліотекою, досить малий відсоток бібліотек області є зареєстрованими як офлайн-хаб. 22 % – це половина з тих опитаних, які мають комп'ютери з доступом до мережі Інтернет та можуть допомагати державі навчати населення цифровій грамотності.

Мал. 4. Бібліотека – хаб цифрової освіти

На питання **«Яким чином бібліотека бере участь у розвитку своєї громади?»** респонденти обирали наступні запропоновані відповіді: допомога громаді в організації і проведенні заходів, свят – 312 (85 %); обслуговування інформаційних запитів користувачів – 292 (80 %); промоція читання (організація творчих заходів, флешмобів) – 246 (67 %); об'єднання громади у групи відповідно до інтересів та запитів (організація клубів за інтересами, зустрічей) – 171 (47 %); боротьба з проблемою інформаційної нерівності (робота з соціально незахищеними верствами населення, малозабезпеченими громадянами, вимушеними переселенцями, людьми з обмеженими фізичними можливостями) – 137 (37 %); розвиток місцевого туризму – 31 (8 %).

Відповіді на питання **«Які функції інформаційного**

центру громади виконує бібліотека?» розділилися наступним чином: створення фактографічних матеріалів про життя громади та її жителів – 279 (76 %); надання актуальної інформації про місцеві новини, навчання, роботу – 246 (67 %); допомога у користуванні комп'ютерними технологіями, Інтернет-ресурсами – 120 (33 %); інформування про важливі туристичні маршрути громади – 40 (11 %).

Для **формування позитивного іміджу** бібліотеки області проводять: інформування громади про діяльність бібліотеки, її послуги (через традиційні форми, бібліотечні інтернет-ресурси – сайт, блог, соціальні мережі) – 266 (73 %); налагодження зв'язків з місцевою владою, доведення соціальної значущості – 252 (69 %); звітність перед громадою про діяльність бібліотеки за рік – 174 (47 %); формування «історій успіху» читачів бібліотеки (як з допомогою бібліотеки користувач досяг успіху) – 55 (15 %); проведення рекламних кампаній – 39 (11 %).

В рамках дослідження планувалося виявити проекти, які реалізує бібліотека або вже втілила у життя за останні 10 років. 260 (71 %) опитаних відповіли, що не брали участі в реалізації будь-яких бібліотечних проєктів. Окремі респонденти аргументували це тим, що працюють в бібліотеці від 1 до 5 років і вважають свій стаж замалим, або ж не знають як працювала бібліотека до їхнього призначення на роботу.

На питання **«Як вважаєте, що необхідно запровадити, щоб бібліотека відповідала потребам громади?»** респонденти давали власні відповіді, серед яких зазначили: необхідність систематичного оновлення бібліотечного фонду, в тому числі, сучасною українською літературою – 111 (30 %); проводити ремонти приміщень бібліотеки та покращувати матеріально-технічну базу – 87 (24 %); створення сучасного бібліотечного простору, що передбачає зонування приміщення і цікавий дизайн – 22 (6 %); бібліотека потребує кращого фінансування – 17 (5 %); запровадити нові методи роботи та сучасні послуги, рекламувати бібліотеку, залучати інвесторів, покращувати професійну кваліфікацію – 14 (4 %); забезпечити опалення бібліотеки в зимовий період – 14 (4 %); запровадити послуги з надання електронних ресурсів користувачам (створення

електронного каталогу, електронної бібліотеки, електронних видань) – 10 (3 %). 33 (9 %) опитаних вважають, що їх бібліотеки відповідають потребам громади.

Аналіз дослідження показав наскільки бібліотеки Хмельницької області відповідають потребам своїх громад, в якому стані вони сьогодні знаходяться, як налагоджується співпраця бібліотек з іншими організаціями, які функціонують на території певної громади, які проблеми і потреби мають бібліотеки та їх працівники. Було визначено наскільки бібліотеки відповідають статусу сучасної, інформаційного центру.

Відповідно до аналізу результатів дослідження **«Бібліотека громади: точки взаємодії, грані співпраці»** для покращення діяльності публічних бібліотек територіальних громад потрібно:

- систематично досліджувати потреби своєї громади (інформаційні, культурні, соціальні, духовні) та оптимальні способи їх задоволення для окремого користувача (індивідуальні, групові інформування);

- використовуючи можливості мережі Інтернет надавати громаді усі наявні інноваційні послуги та популяризувати їх серед широкого кола користувачів, моніторити у соціальних мережах хештег #суфра_library, щоб мати уявлення яким чином бібліотеки України популяризують цифрову грамотність серед населення;

- вивчати зарубіжний та вітчизняний досвід з інформаційно-бібліотечного обслуговування;

- активізувати роботу з налагодження співпраці та партнерства з владою територіальних громад задля покращення матеріально-технічного стану бібліотек, вирішення проблем з опаленням, систематичного оновлення бібліотечного фонду, оснащення комп'ютерною технікою з доступом до Інтернету;

- налагодити партнерство з культурними, освітніми закладами своєї громади, владою, бізнесом, структурами агропромислового комплексу для підтримки бібліотеки в усіх аспектах – це може бути у формі бартеру, проведення спільних заходів, пропозиція таким організаціям у наданні приміщення

для проведення зібрань, презентація потреб громади. Заручитись підтримкою активних та авторитетних представників громади – це перший крок до швидкого налагодження контактів з потрібними організаціями;

- вивчати методи залучення додаткового фінансування для покращення матеріально-технічного стану бібліотеки та поповнення бібліотечних фондів шляхом розвитку проектної роботи, моніторити грантові програми на сайтах благодійних та громадських організацій, міжнародних фондів, спеціалізованих інформаційних порталів, у соціальних мережах, а також досліджувати успішний досвід проектної діяльності інших бібліотек;

- збирати навколо бібліотеки спільноту активних громадян, які розділяють її цінності і стануть групою підтримки у пошуку партнерств та популяризації бібліотечних ресурсів і послуг;

- підготувати план щодо підвищення іміджу бібліотеки: розробити рекламну продукцію, налагодити зв'язки з місцевими та обласними ЗМІ; проводити заходи з промоції читання (в тому числі і вуличні акції); активізувати роботу з популяризації бібліотеки, її ресурсів, послуг та подій через соціальні мережі, блоги/сайти;

- вивчити пропозиції користувачів щодо зручності відвідування бібліотеки, за потреби переглянути графік роботи (зміна годин роботи, забезпечення відвідування у вихідні дні);

- систематично брати участь у дистанційних навчаннях (від НАКККіМ, УБА, Хмельницької ОУНБ тощо) та конкурсах професійної майстерності для підвищення бібліотечно-бібліографічних компетентностей, вивчати професійну літературу та періодику, бути в курсі бібліотечних подій в Україні та нових напрямків розвитку;

- подати до Хмельницької ОУНБ пропозиції щодо потреб в професійній інформації, організації процесів бібліотечної роботи для формування графіку дистанційних навчань та індивідуальних консультацій.

**«Дистанційне інформаційно-бібліотечне
обслуговування користувачів: нові форми та методи»**
http://ounb.km.ua/biblio/soc/2021_12_2_1.pdf

Мета дослідження – вивчення якості надання бібліотеками інформаційних послуг в умовах обмеженої діяльності бібліотек (карантинні обмеження), рівня задоволення потреб користувачів через дистанційне інформаційно-бібліотечне обслуговування, виявити нові форми та методи бібліотечного обслуговування, покращити якість бібліотечного обслуговування у віддаленому форматі.

Завдання дослідження:

– визначити чи задовольняє потреби користувачів в інформації дистанційне бібліотечне обслуговування;

– вивчити які форми і методи бібліотечного обслуговування в дистанційному режимі користувачам найзручніші;

– дізнатися які зауваження та пропозиції мають користувачі до роботи бібліотеки в період карантинних обмежень і не тільки;

– дослідити які нові форми і методи інформаційно-бібліотечного обслуговування в дистанційному форматі запроваджено бібліотеками області;

– вивчити стан технічного забезпечення бібліотек області для надання послуг в дистанційному форматі.

Об'єктом дослідження стали користувачі та працівники бібліотек громад Хмельниччини.

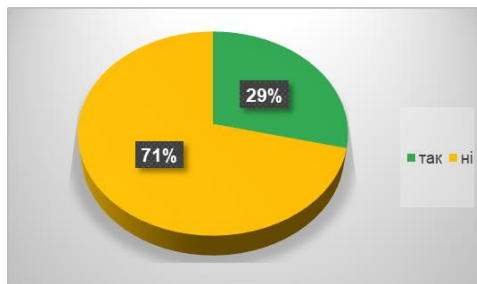
Предметом дослідження були потреби користувачів у дистанційному інформаційно-бібліотечному обслуговуванні та покращення роботи бібліотек громад у дистанційному режимі.

Для вирішення поставлених завдань застосовувався метод онлайн-анкетування. Це передбачало створення окремих анкет для користувачів та працівників бібліотек області у програмі Google Forms.

В онлайн-опитуванні серед користувачів бібліотек взяли участь 1161 респондент (100 %). Серед них 778 (67 %) жінок та 383 (33 %) чоловіків.

Визначено, що 73 (6,3 %) опитаних є користувачами бібліотеки до року; 241 (21 %) – від 1 до 5 років; 312 (27%) – від 5 до 10 років; 277 (24 %) – від 10 до 20; понад 20 років відвідують бібліотеки області 254 (22 %) респонденти. Ще чотири респонденти не дали відповіді на це питання.

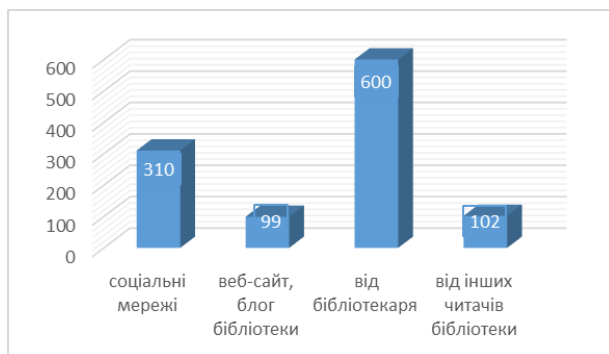
Карантинні обмеження не вплинули на звернення до бібліотеки для 826 (71 %) опитаних. Для 334 (29 %) опитаних карантин вніс незручності. Одна людина утрималася від відповіді. Для респондентів, які відповіли «так», запропоновано додаткове питання: «Як саме карантин вплинув на користування бібліотечними послугами?». Бібліотека більше часу зачинена/не обслуговує – відповіли 29 (9 %) опитаних; більшість інформації отримую через Інтернет-ресурси – 187 (56 %); купую потрібну літературу частіше – 46 (14 %); зменшилась потреба в інформації професійного спрямування (у зв'язку зі звільненням, закінченням навчального закладу тощо) – 29 (9 %); читання стало не в пріоритеті – 11 (3 %). Ще 32 респонденти утрималися від відповіді. Серед інших відповідей були: брали книги у знайомих; не вистачало живого спілкування; через обмежені фізичні можливості не могли звернутися до бібліотеки; були поза межами міста; чекали закінчення карантину і уникали людних місць; відвідували бібліотеку рідше, але брали більше літератури; відсутність нової літератури тощо.

Мал. 1. Чи вплинули карантинні обмеження на ваші звернення до бібліотеки?

На питання «Чи інформовані ви щодо послуг, які надає публічна бібліотека у віддаленому режимі?» 1111 (96 %) респондентів відповіли «так».

респондентів відповіли «так», 45 (4 %) – «ні». Не дали відповіді на питання 5 респондентів. Серед тих, хто відповів «так» було запропоновано вказати канали інформування. Виявлено, що 310 (28 %) респондентів дізналися про віддалені бібліотечні послуги через соціальні мережі; вебсайт, блог бібліотеки – 99 (9 %), від бібліотекаря – 600 (54 %), від інших читачів бібліотеки – 102 (9 %).

Мал. 2. Канал інформування щодо віддалених бібліотечних послуг

Важливо було дізнатися відповіді на питання «Якими послугами бібліотеки ви користуєтесь дистанційно (не звертаючись фізично в бібліотеку)?», щоб зрозуміти, які є популярними, і в якому напрямку слід розвиватися бібліотекам:

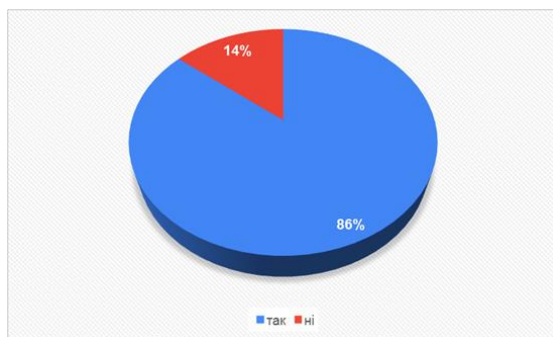
- отримання інформації в телефонному режимі – 360 (31 %);
- отримання інформації через соціальні мережі, месенджери (Viber, Telegram) – віртуальні книжкові виставки, буктрейлери, вебпокажчики, огляди нової літератури, бібліографічні і фактографічні огляди тощо – 235 (20 %);
- користування літературою «на виніс» (замовлення книг через телефон, сайт, месенджери, точки виносу в межах або поза межами бібліотеки) – 210 (18 %);
- індивідуальне інформування – 189 (16 %);
- отримання інформації через сайт/блог бібліотеки – 89 (8 %);
- участь в культурних заходах бібліотеки онлайн через

Zoom, відеотрансляції у соціальних мережах – 26 (2 %);

- електронна доставка документів – 20 (2 %);
- інформування через масову email-розсилку – 12 (1 %);
- дистанційні онлайн-курси – 9 (0,7 %);
- вебекскурсії – 3 (0,2 %).

В онлайн-опитуванні серед бібліотекарів взяли участь 283 (100 %) респонденти – працівники сільських, міських, центральних публічних бібліотек територіальних громад Хмельницької області.

На питання «Чи обслуговує ваша бібліотека користувачів дистанційно/віддалено?» 243 (86 %) респонденти відповіли «так», 40 (14 %) – «ні».

Мал. 3. Чи обслуговує бібліотека користувачів дистанційно/віддалено?

Серед тих, хто відповів, що не обслуговує користувачів віддалено основними причинами вказували: відсутність технічних умов (комп'ютерної техніки, Інтернету) – 37 (92,5 %); відсутність мотивації покращувати якість надання новоформатних послуг – 1 (2,5 %); обмаль нової літератури – 1 (2,5 %). Респонденти, які обслуговують своїх користувачів дистанційно, також вказували свої проблеми: відсутня можливість налагодити зв'язок з користувачем в телефонному режимі – 12 (4 %); відсутність мотивації покращувати якість надання новоформатних послуг – 3 (1 %); проблеми зі швидкістю Інтернет-послуг; відсутність техніки та Інтернету у

користувачів тощо.

На питання «Якщо ваша бібліотека обслуговує користувачів дистанційно/віддалено, вкажіть які саме послуги надаєте?» (243 – 100 %) респонденти відповіли:

- ведення соціальних мереж бібліотеки – 50 (20 %);
- всі варіанти послуг, запропоновані в анкеті – 5 (2 %);
- email-розсилка – 1 (1 %);
- вебекскурсії – 2 (1 %);
- ведення читацьких спільнот в месенджерах (Viber, Telegram) – 8 (3 %);
- електронна доставка документів – 4 (2 %);
- індивідуальне/групове інформування – 8 (3 %);
- інформування в телефонному режимі – 63 (26 %);
- книгоношення – 65 (27 %);
- книгоношення, проведення онлайн-заходів, ведення сторінок в соціальних мережах – 3 (2 %);
- наповнення сайту/блогу бібліотеки – 13 (4 %);
- проведення онлайн-заходів – 21 (9 %).

Щоб дослідити як саме бібліотекарі модернізували роботу бібліотеки дистанційно було запропоновано питання: «Які нові форми і методи інформаційно-бібліотечного обслуговування в дистанційному форматі запроваджено бібліотекою за останні два роки?».

З загального числа опитаних 26 (9 %) відповіли, що не було запроваджено жодної нової послуги для користувача в дистанційному форматі. Окремі респонденти причиною вказали відсутність Інтернету. 95 (34 %) відповіли, що запровадили онлайн-заходи: марафони, майстер-класи, вікторини, флешмоби, конкурси тощо. 50 (17,6 %) – створені сторінки в соціальних мережах (переважно Facebook) або відновлене активне їх ведення для інформування користувачів про роботу бібліотеки. 60 (18 %) інформують своїх користувачів, надають довідки, приймають замовлення на книги в телефонному режимі, в тому числі таке інформування відбувається через системи обміну повідомленнями Viber, Facebook Messenger. 19 (7 %) працівників бібліотек відповіли, що під час карантину видають літературу користувачам за попереднім замовленням поза

межами бібліотеки.

Мал. 4. Які нові форми і методи інформаційно-бібліотечного обслуговування в дистанційному форматі запроваджено бібліотекою?

Респонденти дали наступні відповіді на питання «На вашу думку, чого не вистачає бібліотеці для якісного надання бібліотечних послуг в дистанційному форматі?»: комп'ютерної техніки та доступу до Інтернету – 107 (38 %); всього вистачає, бібліотека знає потреби свого користувача та має ресурс для їх задоволення – 76 (27 %); швидкісного Інтернету (потужності) – 54 (19 %); знань, умінь і навичок в наданні сучасних дистанційних послуг – 31 (11 %). Серед інших відповідей респонденти вказували, що не вистачає нової літератури, застаріла техніка.

Аналіз анкет респондентів показав як карантинні обмеження прискорили процес переходу бібліотек від надання традиційних послуг до запровадження інноваційних. Бібліотекам потрібно активізувати роботу спрямовану на налагодження співпраці з владою територіальних громад для забезпечення комп'ютерною технікою та доступом до Інтернету. Покращити стан технічного оснащення може і залучення додаткового фінансування шляхом участі у грантових програмах та налагодженні партнерств з місцевими представниками бізнесу.

Під час карантинних обмежень більшість бібліотек області продовжили свою роботу в дистанційному режимі та значну кількість послуг перевели в онлайн, активізували роботу

у соціальних мережах. Майже усі респонденти – 1111 (96 %) – інформовані про послуги, які надає їх бібліотека дистанційно. Переважно про надання таких послуг респонденти дізналися від бібліотекаря – це 600 (54 %) опитаних, 310 (28 %) користувачів дізналися про них через соціальні мережі. Тому, не слід недооцінювати важливість ведення бібліотеками соціальних мереж і продовжувати їх активно розвивати. Все більше людей шукають інформацію в Інтернет-середовищі – це можливість для бібліотек завоювати прихильність онлайн-користувача та показати, що бібліотечне інформування є надійним джерелом інформації, перевіреним, актуальним та оперативним.

Аналіз відповідей показує, що користувачам актуальними є послуги надання інформації через email-розсилку, соціальні мережі, мобільні месенджери та в телефонному режимі. Працівники бібліотек повинні розуміти потреби сучасного користувача та створити офіційну сторінку бібліотеки в популярних серед громади соціальних мережах, обов'язково мати електронну скриньку бібліотеки (краще обирати електронну пошту від Google) та за потреби створити спільноту користувачів бібліотеки у мобільних застосунках (Viber, Telegram). Також слід провести моніторинг серед користувачів бібліотеки (в тому числі і потенційних) щодо потреби індивідуального інформування.

Значна частина опитаних працівників бібліотек активно запроваджують дистанційні послуги для користувачів, використовуючи різні інтернет-ресурси та платформи. Проте частина публічних бібліотек, які мають доступ до мережі Інтернет, досі не реалізовує весь ресурсний потенціал бібліотеки.

Для впровадження дистанційних інтернет-послуг працівникам публічних бібліотек потрібно створити блоги та сторінки бібліотек в соціальних мережах, наповнити їх переліком послуг, які надають бібліотеки, організувати інформування мешканців громад щодо діяльності бібліотеки, проводити онлайн-заходи.

Керівникам центральних бібліотек:

- організувати навчання бібліотекарів сільських бібліотек

на дистанційних курсах підвищення кваліфікації на різних освітніх платформах;

- організувати лабораторії обміну досвідом роботи серед бібліотек громади;
- провести навчання з організації та надання дистанційних (електронних) послуг мешканцям громад;
- співпрацювати з органами місцевого самоврядування для покращення матеріально-технічної бази, придбання комп'ютерної техніки, підключення до мережі Інтернет.

«Краща книга Хмельниччини – 2020»

http://ounb.km.ua/biblio/soc/2022_04_21_8.pdf

Метою дослідження було: виявити та дослідити читацькі уподобання та попит на книги авторів та видавців Хмельницької області, заохотити до використання друкованих видань як джерел інформації та стимулювати до активного читання літератури краєзнавчого характеру.

Завдання дослідження:

- вивчення бібліотечними працівниками смаків та потреб користувачів у друкованих виданнях місцевих авторів для подальшого удосконалення роботи бібліотек;
- забезпечення ефективної діяльності публічних бібліотек області з метою створення умов для підтримки читання;
- проведення бібліотеками області власних соціологічних досліджень з проблем читання.

Об'єктом дослідження були фахівці публічних бібліотек та користувачі бібліотек області.

Предметом дослідження стала популяризація сучасних україномовних книг хмельницьких авторів та місцевих видавництв.

Під час анкетування було опитано 952 респонденти. З них 684 (72 %) – це жінки та 268 (28 %) чоловіків. Із загальної кількості опитуваних, у дослідженні взяли участь 228 (24 %) працівників бібліотек, 724 (76 %) користувачі.

За результатами обласного дослідження **«Краща книга Хмельниччини – 2020»** переможцями стали:

• у номінації «Літературно-художнє видання»:

Ненцінський Анатолій Йосипович. Голоси і видіння : поезія і проза / А. Й. Ненцінський. – Хмельницький : Цюпак А. А., 2020. – 352 с.

• у номінації «Наукове та науково-популярне видання»:

Слава Героям! : спогади / авт.-упоряд. Б. Володимирів. – Хмельницький : Цюпак А. А., 2020. – 134 с. : фото.

• у номінації «Довідкові видання»:

Говорун Валентин Давидович. Лікарські рослини Хмельниччини : біолог. довід. / В. Д. Говорун ; Нац. спілка краєзнавців України, Хмельниц. обл. краєзн. музей. – Хмельницький : Мельник А. А., 2020. – 156 с.

У дослідженні «*Найбільш резонансна краєзнавча книга 2020 року Хмельницької ОУНБ*» визначалися книги, які найчастіше були використані читачами Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки. Підсумок здійснено за результатами статистичних форм обліку книговидачі протягом 2020 року та січня – березня 2021 року. Переможцями стали:

• у номінації «Художня література»:

Саліпа Ольга. Територія жінки : поезії / О. Саліпа. – Київ : Зелений Пес : Гамазин, 2019. – 104 с.

• у номінації «Науково-популярне видання»:

Баженова Стефанія Едуардівна. На пограниччі культур. Культурне і громадсько-політичне життя польського населення Правобережної України у ХІХ – на початку ХХ ст. : монографія / С. Е. Баженова, Л. В. Баженов, С. І. Оліпер ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, М-во освіти і науки України. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2020. – 456 с. – Бібліогр. : с. 369-455.

• у номінації «Довідкове видання»:

Хмельницька обласна рада VII скликання (2015 – 2020 роки) : звіт / упоряд. М. Панасюк. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2020. – 208 с. : фото.

За результатами загальнообласного дослідження «**Краща книга Хмельниччини – 2020**» бібліотекам області рекомендуємо:

- привернути увагу жителів громад до книги та популяризації читання як основного чинника всебічного розвитку особистості;

- доукомплектувати бібліотечні фонди краєзнавчими виданнями;

- активізувати роботу літературних клубів (об'єднань) за інтересами з популяризації кращих книг Хмельниччини та творчості подільських авторів;

- здійснити комплекс заходів по сторінках номінованих книг (літературні зустрічі з авторами книг, обговорення, тематичні уроки, літературні читання, традиційні та віртуальні виставки книг тощо);

- популяризувати книги місцевих авторів через бібліотечні інтернет-ресурси (сайти, блоги, соціальні мережі);

- систематично здійснювати моніторинг попиту користувачів на краєзнавчі видання.

Соціологічні дослідження в публічних бібліотеках області

Дослідна робота публічних бібліотек дозволяє вивчити думку користувачів щодо вивчення читацького попиту, потреб користувачів, думки щодо обслуговування, незадоволеного попиту, пропозицій для подальшого покращення діяльності публічних бібліотек області. Власні соціологічні дослідження публічних бібліотек області були зосереджені на:

- визначенні пріоритетних напрямів у роботі з користувачами, зокрема, Віньковецька ЦБ провела соціологічне дослідження «Нам важлива Ваша думка: бібліотека – це...». Кам'янець-Подільською МЦБС проведено дослідження серед молоді «Насолода читанням – насолода життям. Золота полиця бібліотеки», «Молодь і книги: чому варто читати?», Полонською ЦБ проведено дослідження «Вивчення інформаційних потреб користувачів»;

- виявленні активності користувачів в мережі Інтернет, їх інтересу до бібліотечних онлайн-сервісів: в бібліотеках міста Кам'янець-Подільський було проведено соціологічне дослідження «Бібліотека та читач у віртуальному просторі. Місце зустрічі». Старокостянтинівська ЦБ провела онлайн-опитування на хмарному сервісі «Ваша думка, читачу!»; «Соціальні мережі і користувач» (Старосинявська ЦБ); «Цифрові навички сільських бібліотек Хмельницької міської територіальної громади», «Наскільки ви орієнтуєтесь у медійному просторі», «Онлайн-використання персональних даних» (бібліотеки Хмельницької ТГ);

- вивченні тематичних запитів: бібліотеками Нетішинської ТГ протягом року проведено дослідження «Літературний портрет користувача», метою якого є з'ясування літературних уподобань; «Бібліотека – територія навчання, натхнення, зустрічей і подій» – виявлення активності учнівської молоді у використанні бібліотечних ресурсів; «30 років Незалежності: еволюція в літературі», «Мое коло читання», «Я і українська книга», «Книжковий батл: електронна чи паперова?» (бібліотеки Хмельницької ТГ).

Протягом 2021 року працівниками центральних бібліотек громад області проведено **54** власних соціологічних досліджень різними формами та методами. Лідерами серед бібліотек в проведенні досліджень є Хмельницька та Кам'янець-Подільська центральні бібліотеки міських територіальних громад.

Нижче наведені звітні матеріали підготовлені працівниками центральних бібліотек і публікуються мовою оригіналу та в авторській редакції.

.....

Науково-дослідна робота є пріоритетним напрямком роботи бібліотек Хмельницької міської територіальної громади.

З метою вивчення рівня цифрових навичок працівників сільських бібліотек проведено анкетування **«Цифрові навички сільських бібліотек Хмельницької міської територіальної громади»**. Аналіз дослідження показав, що бібліотекарі громади потребують комп'ютерної техніки, навчань з базової комп'ютерної грамотності та роботи у програмах, без яких неможливо організувати діяльність сучасної бібліотеки: Microsoft Office Word та Excel, ZOOM та віртуальні сервіси Google. Окремо, в індивідуальному порядку, маленькими групами було заплановано проведення навчань роботі з поштовим сервісом Gmail (на комп'ютері та смартфоні). Такі навчальні заняття проводились з кожним бібліотекарем окремо. Це дало можливість налагодити комунікацію сільських бібліотек з Центральною публічною бібліотекою. У наступному році заплановано навчання зі створення та наповнення сторінки книгозбірні у фейсбуці з метою висвітлення роботи бібліотеки.

Інформаційні запити користувачів та формування їхніх читачьких інтересів постійно потребують вивчення, саме тому важливо проводити дослідження з даної тематики. Бібліотеками-філіями **проведено анкетування** «Бібліотека моєї громади», «Мое коло читання», «Я і українська книга», «Молодь і сучасна українська книга», «Який ти читач?», «Топ-5 кращих українських книг», «Захоплення користувачів українською книгою», «Бібліотека очима користувача», «Літературні вподобання сучасних дітей», «Які книги ви хотіли б бачити в

нашій бібліотеці».

Кам'янець-Подільською міською центральною бібліотекою ім. Костя Солухи проведено 4 соціологічні дослідження.

Головною метою опитування *«Бібліотека та читач у віртуальному просторі. Місце зустрічі»* стало виявлення активності молоді в Інтернеті, їх інтересу до бібліотечних онлайн-сервісів.

В опитуванні взяли участь 100 респондентів – користувачі бібліотек міста, зокрема, центральної бібліотеки ім. Костя Солухи, бібліотек-філій № 1, 2, 3, 4, 5, 7 та бібліотеки-філії с. Довжок.

Під час аналізу дослідження виявлено, що потрібно активніше рекламувати бібліотечні онлайн-сервіси та знайомити користувачів із віртуальними послугами, зокрема і віртуальними книжковими виставками, популяризувати діяльність через соціальні мережі.

Анкетування *«Покоління центеніалів: цінності та орієнтири»* було проведено у центральній бібліотеці імені Костя Солухи, міських бібліотеках-філіях № 2, 3, 4, 5, 7 та бібліотеках сіл Довжок, Острівчани, Ходорівці. Мета – виявити цінності читання у молоді.

З результатів дослідження визначено, що найважливішими цінностями для сучасної молоді є життя і сім'я. На формування її пріоритетів впливають, в основному, батьки. Вони визнають, що мають залежність від Інтернету, але вважають реальне спілкування більш зручним. Важливими принципами вважають особистісний розвиток та самореалізацію, а для досягнення успіху найважливіше – порядність, чесність і совість. Їх засмучує невпевненість в майбутньому, а позитивом заряджає спілкування з друзями та рідними, музика та хороша книга. Вони настроєні позитивно і сміливо прямують до своєї мети.

Визначено основні цінності для сучасної молоді – життя та сім'я.

Для виявлення цінності читання у молоді проведено анкетування «*Молодь і книги: чому варто читати?*».

В опитуванні взяли участь користувачі центральної бібліотеки імені Костя Солухи, бібліотек-філій № 2, 3, 4, 5, 7 та бібліотек-філій сіл Довжок, Острівчани, Ходорівці.

За результатами анкетування виявлено, що читання залишається в пріоритеті сучасної молоді, адже більшість читає цікаві книги поза шкільною програмою. Крім того, молодь вважає, що на розвиток читання людини передусім впливають батьки і сім'я, бібліотекарі, а також оточення. Більшість респондентів згодні, що продуктивне читання впливає на рівень освіти, приблизно половина поділяє думку, що воно впливає на особистісний ріст та культуру поведінки. У здатність читання тренувати розум та покращувати пам'ять вірять майже 60 % опитаних, а що читання урізноманітнює розмовну мову, вчить мислити образами, стимулює фантазію і це спосіб вільно та цікаво провести час вірять близько половини опитаних. Можливо, це пов'язано з тим, що більшість читаючої молоді вбачає у книгах скоріше джерело розваги. Невипадково читацькі симпатії на боці розважальних жанрів художньої літератури. Учнівська молодь не лише полюбляє пригодницьку літературу, фентезі та фантастику, а й не проти ввести їх у навчальну програму.

Із взаємодією читання і навчання у молодіжному середовищі склалася цікава ситуація. 45 % опитаних назвали навчальне навантаження чинником, що заважає їм читати. Водночас підготовка до підсумкових робіт у навчальному закладі спонукає до більш інтенсивного читання понад половину респондентів. На наш погляд, тут справа в тому, що в першому випадку юнаки мали на увазі читання «для себе, для душі», а в другому – з навчальною метою.

Звертає на себе увагу різкий контраст між впевненістю більшості респондентів, що книги здатні вплинути на рівень освіти, та їх же переконанням, що вони не впливають на престижність обраної професії. Цю хибну думку наразі мають їм пояснити як бібліотекарі, вчителі, так і члени їхніх сімей.

Сучасні інформаційні технології складають серйозну

конкуренцію книгам. Так, значна частина наших респондентів підтвердила, що саме Інтернет, соціальні мережі, ролики на ютубі заважають їм читати.

Опитана молодь не проти активних заохочень до більш інтенсивного читання. Нематеріальним засобам заохочування вони надають перевагу над матеріальними. Майже 90 % респондентів вказали на готовність читати більше, якщо у них буде можливість відвідувати сучасну бібліотеку, де можна і почитати, і відпочити, і попрацювати.

Популяризація книги та читання серед молоді – важливий напрямок роботи бібліотеки. Для вивчення думки користувачів щодо читацьких уподобань проведено опитування **«Насолода читанням – насолода життям. Золота полиця бібліотеки»**.

Проаналізувавши результати опитування виявлено, що книги, які увійшли до переліку претендентів на «Золоту полицю читача», були досить різноманітними. Найбільше до вподоби юним читачам ті книги, що відображають події сучасності – особливою популярністю користуються книги сучасних українських авторів. Серед них знані імена – Люко Дашвар, Андрій Кокотюха, Жанна Куява, Володимир Лис, Ірен Роздобудько, Леся Романчук, Світлана Талан та інші.

З метою покращення роботи бібліотек Старокостянтинівської центральною бібліотекою проведено онлайн-опитування **«Ваша думка, читачу!»**.

Анкета розроблена у гугл-формі, участь взяли 22 користувачі. В межах опитування вивчено потреби читачів у новій літературі та періодичних виданнях, стан підключення бібліотек до мережі Інтернет.

На питання «Чи завжди в бібліотеці ви знаходите необхідний матеріал?» 73 % опитаних відповідали «так», 27 % відповідали «ні».

«На Вашу думку, чого не вистачає в бібліотеці?» більшість респондентів відповідали «нової літератури та періодичних видань», 18,2 % – комп'ютерної техніки, 9,1 % – сучасних меблів.

В рамках дослідження виявлено, що складовими успіху публічної бібліотеки є сучасна матеріально-технічна база, оновлені бібліотечні фонди, робочі місця з підключенням до мережі Інтернет, професійні кадри, співпраця з органами місцевого самоврядування.

.....

Центральною бібліотекою Віньковецької територіальної громади проведено соціологічне дослідження *«Нам важлива ваша думка: бібліотека – це...»* з вивчення думки користувачів про бібліотечно-інформаційні послуги; мотиви їхніх звернень до бібліотеки; визначення шляхів удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування; вивчення якості, комфортності обслуговування; оцінки роботи бібліотеки, а також окреслення пріоритетів розвитку бібліотеки на майбутнє.

В результаті аналізу дослідження виявилось, що більшість опитаних погоджуються, що у бібліотечній роботі потрібно більше уваги приділяти залученню додаткового фінансування та поповненню, організації і вивченню бібліотечного фонду. Бібліотекам громади рекомендовано:

- систематично досліджувати потреби своєї громади (інформаційні, культурні, соціальні, духовні) та оптимальні способи їх задоволення для окремого користувача;
- вивчати методи залучення додаткового фінансування для покращення матеріально-технічного стану бібліотеки та поповнення бібліотечних фондів шляхом розвитку проєктної роботи, моніторити грантові програми на сайтах благодійних та громадських організацій, міжнародних фондів, спеціалізованих інформаційних порталів, у соціальних мережах, а також досліджувати успішний досвід проєктної діяльності інших бібліотек;
- збирати навколо бібліотеки спільноту активних громадян, які розділяють її цінності і стануть групою підтримки у пошуку партнерств та популяризації бібліотечних ресурсів та послуг;
- проводити заходи з промоції читання (в тому числі і вуличні акції);

- активізувати роботу з популяризації бібліотеки, її ресурсів, послуг та подій через соціальні мережі, блоги/сайти.

З метою вивчення думки жителів громади щодо важливих для них сфер життєдіяльності у стилі української незалежності Городоцькою центральною бібліотекою проведено вивчення **«Незалежність України: тридцять років державності»**.

Проаналізовано анкетні дані 280 респондентів. Соціологічне дослідження продемонструвало, що наразі чималий відсоток українців сприймає свою націю як єдину і неподільну. Вони мають чим пишатися, знають та поважають історичне минуле та бачать в якостях українського народу здебільшого позитивні риси. Водночас останні події, зокрема війна на Сході країни, що продемонструвала мужність українських воїнів та волонтерів, призводить до появи нових українських героїв в системі громадських пріоритетів. Це підвищує рівень патріотизму. Водночас, до формування патріотизму активно долучається й наша бібліотека. Зокрема в Городоцькій центральній публічній бібліотеці обов'язково реалізуються проекти, проводяться різнопланові заходи та акції даної тематики, спрямовані на побудову активної життєвої позиції громадянина-патріота, який пишається своєю Батьківщиною та пов'язує своє майбутнє з нею.

За допомогою традиційних та інноваційних форм популяризуються краєзнавчі матеріали та література, присвячена відродженню національної культури. У цьому контексті дедалі частіше виникає проблема поповнення та оновлення фондів. І від цього також залежить успіх, розвиток та процвітання нашої незалежної України.

Серед користувачів бібліотек Деражнянської територіальної громади центральною бібліотекою проведено опитування **«Що читає молодь?»**.

За результатами аналізу анкет виявлено читацькі уподобання молоді, в основному це сучасна популярна

література, бестселери, що мають великі тиражі і гарну рекламу. У коло їхніх інтересів потрапляють різні жанри й автори. Але, на жаль, класичні твори називають лише в 10 %. Серед них: В. Барка, І. Багрянний, В. Винниченко, Б. Лепкий, О. Олесь, У. Самчук. Тож результати, зроблені в ході дослідження, дозволяють дійти висновків. Молодіжна читацька культура існує, маючи свої особисті риси та зацікавлення. Незважаючи на те, що головним мотивом читання в більшості випадків залишається прагматичний мотив («Читаю, бо треба», «Читаю, бо це потрібно для школи, університету» тощо), великий відсоток юнацтва визначає літературу як спосіб пізнання та релаксації. При цьому вартість бібліотеки безсумнівно залишається на високому рівні. А якщо зауважити високі ціни на книжки в магазинах, вагомою стає головна претензія молоді – маленький бібліотечний фонд, що не поповнюється. Понад 70 % опитаних зазначили, що вони б зверталися до бібліотеки частіше, за умови присутності в фонді сучасної української та зарубіжної літератури.

.....

Старосинявська центральна бібліотека провела соціологічне опитування *«Соціальні мережі і користувач»* з метою дослідити відношення користувачів до соціальних мереж і причин перебування там.

Виявилось, що в загальному значенні соціальні мережі – це структура, в основному призначена для спілкування та розповсюдження інформації. Базується соціальна мережа на людських зв'язках та відносинах або ж взаємних інтересах. Хоча протягом останнього десятиліття соціальні мережі здатні об'єднувати людей, не маючих спільних захоплень та проживаючих у різних країнах, загалом всіх людей, які користуються Інтернетом.

.....

З метою вивчення думки користувачів щодо стану фонду періодики Ізяславської центральної бібліотеки, розширення уявлень про соціальні та професійні характеристики

користувачів, мотиви їхніх звернень до фонду періодичних видань, вивчення якості фонду періодики, а також визначення потреб користувачів та окреслення пріоритетів фонду періодики бібліотеки на майбутнє проведено дослідження *«Періодичні видання та їх використання»*. Участь у дослідженні взяли користувачі центральної бібліотеки.

Для більшості опитаних бібліотека – це насамперед осередок культури та інформації, можливість для спілкування, саморозвитку, відпочинку, місце, де цінується затишок, наявна матеріально-технічна база (кваліфікований персонал, наповнення фонду актуальною літературою, мати у своїх фондах широке коло періодичних видань, зручні меблі, інтернет), бібліотека – явище загалом цікаве, позитивне.

.....

В бібліотеках Нетішинської територіальної громади з метою вивчення літературних уподобань користувачів проведено опитування *«Літературний портрет користувача»*.

В результаті опитування виявлено, що серед останніх книг, прочитаних респондентами, популярністю користуються книги відомої української авторки Ніни Фіалко.

На запитання «Чи впливає на вас те, що ви читаете» більшість опитаних відповіли, що не все впливає, але в більшості зацікавлює. Кульмінаційне питання: «Кого з українських та зарубіжних письменників ви вважаєте королем (королевою) літератури» – респонденти вважають королем української літератури Тараса Шевченка, королевою – Ліну Костенко, так як саме їх твори піднімають Україну на європейський рівень. Також були названі: Іван Котляревський та Іван Франко. Серед зарубіжних авторів перевагу надано Вільяму Шекспіру, Еріх-Марії Ремарк.

На запитання «Як ви гадаєте чи замінить Інтернет книгу» майже всі респонденти відповіли «ні».

Бібліотекою-філією № 2 для юнацтва здійснено моніторинг *«Бібліотека – територія навчання, натхнення, зустрічей і подій»* з метою вивчення думки читачів щодо

проведення вільного часу в стінах бібліотеки. У моніторингу взяли участь учні шкіл, професійних ліцеїв та працююча молодь.

За результатами моніторингу, відвідувачі полюбують відвідувати соціокультурні заходи, брати участь у засіданнях клубів за інтересами. Для покращення рекомендовано запроваджувати нові форми роботи, зокрема майстер-класи.

Для створення інформаційної бази та повноцінного задоволення користувачів центральної бібліотеки Полонської територіальної громади проведено онлайн-анкетування **«Вивчення інформаційних потреб користувачів»**.

В результаті проведеного опитування виявлено, що читачі відвідують бібліотеку займаючись самоосвітою, проте для комфортного перебування та ефективної роботи в бібліотеці їм необхідне оновлення матеріально-технічної бази, а саме оновлення комп'ютерного парку, зручні меблі, збільшення кількості надходжень періодичних видань та нових книг. Необхідно покращити інформування користувачів про наявність каталогів та картотек у бібліотеці, проводити бібліотечно-бібліографічні уроки, дні бібліографії.

Ще одне дослідження, яке проведено в бібліотеці для визначення рівня цифрової грамотності серед жителів громади – тестування **«Цифрограм»** на Національній онлайн-платформі «Дія. Цифрова освіта».

За результатами дослідження можна зробити висновки, що у своїй роботі бібліотекарі мають звернути увагу та детальніше вивчити наступні сфери цифрових компетентностей:

- створення цифрового контенту: розробка цифрового контенту, його редагування та інтеграція; творче використання цифрових технологій;

- комунікація та взаємодія у цифровому суспільстві: комунікація та співпраця за допомогою цифрових технологій, поширення та обмін даними за допомогою цифрових технологій, цифрове громадянство, використання е-послуг, е-підпис, правові та етичні норми, мережевий етикет;

- безпека в цифровому середовищі: захист пристроїв та безпечне підключення до мережі Інтернет;
- розв'язання проблем в цифровому середовищі та навчання впродовж життя: самооцінка рівня власної цифрової компетентності, усунення прогалин; вирішення життєвих проблем за допомогою цифрових технологій; навчання впродовж життя.

Бібліотеки Жванецької територіальної громади провели власні анкетування серед користувачів молодшого віку «*Улюблена книга серед дітей*» та «*Читач підліток*».

В результаті дослідження виявлено потребу та зацікавленість підростаючого покоління у читанні, визначено популярну книгу.

Анкета
учасника обласного дослідження
«Бібліотека громади: точки взаємодії, грані співпраці»
(заповнюється у гугл-формі за посиланням
<https://forms.gle/5WksTMDqKUqIHczn8>)

1. Назва бібліотеки (повністю відповідно до Статуту, положення бібліотеки)

2. Назва територіальної громади, в якій знаходиться бібліотека

3. Тип бібліотеки:

- Центральна бібліотека громади*
- Сільська
- Міська

3.1. Вкажіть яким рішенням визначено, що ваша установа є центральною бібліотекою громади _____

4. Чи визначено центральну бібліотеку у вашій територіальній громаді? Якщо так, вкажіть назву центральної бібліотеки

5. Які проблемні питання існують стосовно бібліотечної роботи у зв'язку з територіальним поділом та віднесенням бібліотеки до певної громади?

- Відсутні проблеми
- Загроза закриття
- Бракує методичної допомоги
- Мало досвіду в окремих напрямках основних процесів бібліотечної роботи

Інше: _____

5.1. Яким основним процесам бібліотечної роботи, на вашу думку, слід приділити більшу увагу відповідно до потреб громади?

- Бібліотечна обробка та каталогізування документів
- Поповнення, організація та вивчення бібліотечного фонду
- Надання довідково- бібліографічних послуг

- Реклама бібліотеки та бібліотечних послуг
 - Редакційно-видавнича діяльність бібліотеки
 - Залучення додаткового фінансування
 - Інше _____
6. Чи достатньо фінансування з бюджету громади на утримання бібліотеки?
- Так
 - Ні
7. Чи виділяються кошти на поповнення фондів та придбання періодичних видань?
- Так
 - Ні
- 7.1. Якщо так, конкретизуйте з яких джерел надходять кошти на комплектування?
- Бібліотека фінансується громадою
 - Бібліотека самостійно залучає додаткове фінансування
 - Інше: _____
8. Оцініть стан фінансування за шкалою від 1 до 5 _____
9. Чи здійснюється фінансування з бюджету громади на покращення матеріально-технічної бази?
- Так
 - Ні
- 9.1. Як саме місцева влада сприяє покращенню матеріально-технічного оснащення бібліотеки?
- Ваша відповідь _____
10. Який стан матеріально-технічної бази бібліотеки на сьогодні?
- Потреба в комп'ютерній техніці та доступі до Інтернету
 - Бібліотека потребує капітального ремонту
 - Аварійний стан бібліотеки
 - Потреба в оновленні спеціалізованих меблів та бібліотечної техніки
 - Бібліотека усім потрібним укомплектована
 - Інше: _____
11. Чи має бібліотека комп'ютерну техніку з доступом до Інтернету?

- Так
 - Ні
- 11.1. Які інтернет-послуги надає бібліотека?
- Підвищення комп'ютерної грамотності (курси, консультації)
 - Пошукова інформаційна діяльність
 - Допомога у здійсненні онлайн-платежів
 - Спілкування через комунікаційні онлайн-платформи (Skype, Zoom)
 - Онлайн-послуги (реєстрація на ЗНО, запис до лікаря тощо)
 - Дистанційне навчання
 - Пошук роботи
 - Реалізація товарів та послуг місцевих підприємців
 - Реєстрація на інтернет-ресурсах, створення електронної пошти
 - Електронна доставка документів
 - Організація онлайн-переглядів
 - Створення віртуальних виставок
 - Створення інтернет-екскурсій
 - Інше _____
12. Бібліотека є хабом цифрової освіти? (проект Міністерства цифрової трансформації)
- Так
 - Ні
13. Яким чином бібліотека бере участь у розвитку своєї громади?
- Боротьба з проблемою інформаційної нерівності (робота з соціально незахищеними верствами населення, малозабезпеченими громадянами, вимушеними переселенцями, людьми з обмеженими фізичними можливостями)
 - Обслуговування інформаційних запитів користувачів
 - Об'єднання громади у групи відповідно до інтересів та запитів (організація клубів за інтересами, зустрічей)
 - Промоція читання (організація творчих заходів, флеш-мобів)
 - Розвиток місцевого туризму

- Допомога громаді в організації і проведенні заходів, свят
 - Інше: _____
14. Які функції інформаційного центру громади виконує бібліотека?
- Створення фактографічних матеріалів про життя громади та її жителів
 - Надання актуальної інформації про місцеві новини, навчання, роботу
 - Інформування про важливі туристичні маршрути громади
 - Допомога у користуванні комп'ютерними технологіями, Інтернет-ресурсами
 - Інше: _____
15. Які заходи для створення позитивного іміджу бібліотеки проводяться?
- Інформування громади про діяльність бібліотеки, її послуги (через традиційні форми, бібліотечні інтернет-ресурси – сайт, блог, соціальні мережі)
 - Налагодження зв'язків з місцевою владою, доведення соціальної значущості
 - Проведення рекламних кампаній
 - Звітність перед громадою про діяльність бібліотеки за рік
 - Формування «історій успіху» читачів бібліотеки (як з допомогою бібліотеки користувач досяг успіху)
 - Інше: _____
16. Чи є на території громади фермерські господарства, громадські або благодійні організації, бізнес-структури та ін.?
- Так
 - Ні
- 16.1. Як налагоджуєте партнерство з даними організаціями задля покращення умов функціонування бібліотеки?
- Ваша відповідь _____
17. Які види соціального партнерства бібліотека використовує?
- Партнерство з органами влади
 - З засобами масової інформації (ЗМІ)
 - З видавництвами, книготорговельними організаціями

- З дизайнерськими і рекламними фірмами
- З освітніми закладами (управління, відділи освіти, ВНЗ, загальноосвітні, дошкільні заклади)
- З закладами культури (музеї, театри, будинки культури, музичні школи, школи мистецтв тощо)
- З громадськими організаціями
- З релігійними організаціями різних конфесій та віросповідань
- Економічне партнерство (підприємства, бізнес, приватні підприємці, фермерські господарства, агропромислові комплекси, торговельні організації)
- Професійне партнерство (Українська бібліотечна асоціація, регіональні професійні асоціації, інші бібліотеки)

18. Які проекти реалізовує (реалізовувала впродовж останніх 10 років) ваша бібліотека? _____

19. На вашу думку, бібліотека відповідає потребам вашої громади?*

- Так
- Ні

19.1. Що необхідно запровадити, щоб бібліотека відповідала потребам громади? _____

20. Вкажіть деякі дані про себе:

- Ваші вік
- Стать: чоловіча жіноча
- Освіта:
- Заклад, який закінчили

Анкета
користувача бібліотеки обласного дослідження
«Дистанційне інформаційно-бібліотечне обслуговування
користувачів: нові форми та методи»

1. Як довго ви є користувачем публічної бібліотеки?
 - до 1 року
 - від 1 до 5 років
 - 5-10 років
 - 10-20 років
 - понад 20 років
2. Як часто ви користуєтеся послугами публічної бібліотеки?
 - при потребі
 - декілька разів на рік
 - декілька разів на місяць
 - 1-2 рази на тиждень
 - щодня
3. Чи вплинули карантинні обмеження на ваші звернення до бібліотеки?
 - так
 - ні
4. Якщо ваша відповідь «так», опишіть як саме:
 - Бібліотека більше часу зачинена/не обслуговує
 - Більшість інформації отримую через Інтернет-ресурси
 - Купую потрібну літературу частіше
 - Зменшилась потреба в інформації професійного спрямування (у зв'язку зі звільненням, закінченням навчального закладу тощо)
 - Читання стало не в пріоритеті
 - Ваш варіант _____
5. Чи інформовані ви щодо послуг, які надає публічна бібліотека у віддаленому режимі?
 - Так
 - Ні

6. Якщо «так», вкажіть канал інформування:

- соціальні мережі
- вебсайт, блог бібліотеки
- від бібліотекаря
- від інших читачів бібліотеки
- ваш варіант _____

7. Якими послугами бібліотеки ви користуєтеся дистанційно (не звертаючись фізично в бібліотеку)?

- отримання інформації в телефонному режимі
- інформування через масову email-розсилку
- індивідуальне інформування
- отримання інформації через соціальні мережі, месенджери (Viber, Telegram) – віртуальні книжкові виставки, буктрейлери, вебпокажчики, огляди нової літератури, бібліографічні і фактографічні огляди тощо

- електронна доставка документів
- отримання інформації через сайт/блог бібліотеки
- користування літературою «на виніс» (замовлення книг через телефон, сайт, месенджери, точки виносу в межах або поза межами бібліотеки)

- участь в культурних заходах бібліотеки онлайн через Zoom, відеотрансляції у соціальних мережах

- дистанційні онлайн-курси
- вебекскурсії
- інше

8. Чи задовольняє вас якість надання цих послуг і чому?

Ваш варіант _____

9. Чи брали участь в бібліотечних онлайн-ініціативах (марафонах, конкурсах, майстер-класах тощо)?

- так
- ні
- бібліотека таких не проводила

10. Якщо «так», вкажіть в яких саме:

- марафони
- челенджі
- пізнавальні онлайн-ігри

- конкурси
- майстер-класи
- флешмоби
- інше

11. Чи вистачає вам для задоволення власних інформаційних та дозвіллевих потреб тих дистанційних послуг, які надає ваша бібліотека?

- Так
- Ні

12. Якщо «ні», запропонуйте які саме послуги ви хотіли б отримувати дистанційно

Ваш варіант _____

13. Вкажіть дані про себе. Стать

- Чоловіча
- Жіноча

14. Вік

- до 14 років
- 15-20 років
- 21-30 років
- 31-40 років
- 41-50 років
- 51-60 років
- за 60 років

15. Освіта

- неповна середня;
- середня;
- середньо-спеціальна;
- незакінчена вища;
- вища

Анкета
працівника бібліотеки обласного дослідження
«Дистанційне інформаційно-бібліотечне обслуговування
користувачів: нові форми та методи»

1. Назва бібліотеки (повна назва згідно зі Статутом бібліотеки, до якої ТГ відноситься) _____

2. Чи обслуговує ваша бібліотека користувачів дистанційно/віддалено?

- Так
- Ні

3. Якщо відповідь «ні», яка причина?

- Відсутність технічних умов (комп'ютерної техніки, Інтернету)

- Відсутність мотивації покращувати якість надання новоформатних послуг

- Відсутня можливість налагодити зв'язок з користувачем в телефонному режимі

- Інше _____

4. Якщо ваша бібліотека обслуговує користувачів дистанційно/віддалено, вкажіть які саме послуги надаєте?

- Інформування в телефонному режимі

- Email-розсилка

- Електронна доставка документів

- Індивідуальне/групове інформування

- Ведення читацьких спільнот в месенджерах (Viber,

Telegram)

- Ведення соціальних мереж бібліотеки

- Наповнення сайту/блогу бібліотеки

- Книгоношення

- Проведення онлайн-заходів

- Проведення дистанційних навчальних курсів

- Вебекскурсії

- Інше (перелічити)

5. Які нові форми і методи інформаційно-бібліотечного обслуговування в дистанційному форматі запроваджено бібліотекою за останні два роки?

Ваш варіант _____

6. На вашу думку, чого не вистачає бібліотеці для якісного надання бібліотечних послуг в дистанційному форматі?

- Всього вистачає, бібліотека знає потреби свого користувача та має ресурс для їх задоволення

- Швидкісного Інтернету (потужності)

- Комп'ютерної техніки та доступу до Інтернету

- Знань, умінь і навичок в наданні сучасних дистанційних послуг

- Інше _____

7. Вкажіть, будь ласка, дані для зворотнього зв'язку (діюча електронна адреса, номер телефону)

Анкета
учасника обласного анкетування
«Краща книга Хмельниччини – 2020»
[\(<http://bit.ly/3bRJJbj>\)](http://bit.ly/3bRJJbj)

Шановні країни!

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека запрошує Вас взяти участь у обласному анкетуванні та вказати три найцікавіші, на Вашу думку, книги краєзнавчого характеру останніх двох років видання.

Автор	Назва	Видавництво (якщо пам'ятаєте)
<i>Художня література</i>		
<i>Наукове та науково-популярне видання (крім підручників)</i>		
<i>Довідкове видання</i>		

Будь ласка, повідомте деякі дані про себе:

Ви: користувач _____ бібліотекар _____

Стать _____

Вік _____

Освіта _____

Рід занять _____

Дякуємо за участь!

Зміст

Вступ.....	3
Обласні дослідження	
<i>Бібліотека громади: точки взаємодії, грані співпраці.....</i>	<i>5</i>
<i>Дистанційне інформаційно-бібліотечне обслуговування користувачів: нові форми та методи.....</i>	<i>13</i>
<i>Краща книга Хмельниччини – 2020.....</i>	<i>20</i>
Соціологічні дослідження в публічних бібліотеках області.....	23
Додатки	
<i>Додаток 1. Стан інформатизації публічних бібліотек Хмельницької області.....</i>	<i>34</i>
<i>Додаток 2. Анкета учасника обласного дослідження «Бібліотека громади: точки взаємодії, грані співпраці».....</i>	<i>36</i>
<i>Додаток 3. Анкети обласного дослідження «Дистанційне інформаційно-бібліотечне обслуговування користувачів: нові форми та методи».....</i>	<i>41</i>
<i>Додаток 4. Анкета учасника обласного анкетування «Краща книга Хмельниччини – 2020»</i>	<i>46</i>

Науково-аналітичне видання

**Науково-дослідна робота в
бібліотеках Хмельниччини**

Вип. 17

Укладач: *Грудецька Т. В.*

Рецензент: *Маковська В. В.*

Відповідальна за випуск:
Чабан К. А.

Комп'ютерна верстка, макетування, редагування:
Грудецька Т. В., Шмаль Т. А.

Електронне видання